

שו"ת בהלכות ריבית

הנוגעות לנסיעה הגדולה לאומן לימי ראש השנה

נכתב ע"י הר"ר משה יעקב רז שליט"א

מחבר ספר "אור פני משה" על הלכות רבית העתיד לראות אור בקרוב

שאלה א:

ראובן רוצה לטוס לאומן בר"ה, ולצורך כך הוא זקוק להלוואה גדולה, נישג לגמ"ח פלוני והם מוכנים להלוות לו בתנאי שישתמש בכסף אך ורק למטרת הנסיעה לאומן ר"ה, האם מותר לקחת הלוואה זו, כיון דלכאורה יש כאן תנאי בהלוואה לטובת המלוה.

ויש עוד לדון מה הדין באופן שהגמ"ח לא מגביל מה לעשות בכסף, אך ההלוואה היא בתנאי שהלוה יטוס לאומן לר"ה.

תשובה:

בנידון הראשון יש להתיר, כיון שמותר למלוה להגביל את עצם הלוואתו כדי שהלוה לא ישתמש בכסף זה לסתם דברים וכדו' (עיין ברית יהודה פ"ו הערה כ"ט) והוא שכל ההלוואה הינה לצורך זה.

אך בנידון השני יש לחלק בין גמ"ח ציבורי שלא שייך לאדם פרטי לבין קופה כללית, שיש אדם אחראי לתפעל את הגמ"ח אך אין לו שום אחריות [אונסין] על הכספים בגמ"ח, דבזה יש צד להקל, כיון דסו"ס הכא הוא רבית דרבנן [אפי' שקצצו מתחילה אלך סו"ס זה תרביית ללא נשך שיש לו הנאה שאמר ונעשה רצונו ולרוב הפוסקים הוא דרבנן, וכן מדין 'מצוות לאו להנות נתנן' ברבית הוא דרבנן (עיין משל"מ הל' מלוה פ"ה ה"ב)], ולכן בהשקפה ראשונה נראה דיש בזה היתרא דהשו"ע (סי' ק"ס סי"ח) דמותר להלוות ברבית דרבנן במעות צדקה, אולם כל זה רק אי נימא דטובת הנאה אינה ממון, אך למ"ד ממון הוא דאורי' ולא שייך להתיר זאת (ועיין סי' ק"ס סכ"ג ובגר"א שם).

ובמלוה ה' (להגר"מ לוי זצ"ל פ"ד סי"ד) הכריע ע"פ ג' עמודי הוראה דאינו ממון והוא דרבנן (ועיי"ש בפ"ו ה"ד בדמקום דפליגי הפוסקים האם הוא מה"ת או מדרבנן, אפשר להקל להלוות מכספי צדקה משום ס"ס עיי"ש היטב), אך דעת מו"ר הגר"מ שטיינברג שליט"א דהוי ספיקא דינא ויש להחמיר בזה.

אך באופן שהגמ"ח שייך לאדם פרטי או שאחריות הכספים עליו, אפי' באונס יש לאסור דהוי רבית מלוה למלוה, משום שיש כאן תנאי נוסף להלוואה, ואפי' שהלוה היה נוסע בכל מצב אך מ"מ סו"ס יש הנאה מלוה שהצליח לשעבד

בזה את הלוה (ודומה למש"כ השו"ע והט"ז בסי' ק"ס סעיף י"ב). [וראיתי בחשוקי חמד (ב"מ סט): דשאל את מו"ח הגר"ש אלישיב זצ"ל על מלוה בתנאי שהלוה ישמור שבת, וענה לו דמותר שא"ז רבית במה שהמלוה נהנה שזיכה ואילץ את הלוה לקיים מה שחייב לקיים עכ"ל. אך ודאי שנידון דין אינו דומה לשם משום דכאן הלוה לא מחוייב לטוס לאומן וגם שיש למלוה הנאה אישית מזה ודוק] ואף שיש לדון להתיר ע"פ פסק הרמ"א (סי' קע"ב ס"א) דכשהרבית עצמה היא מצוה - הקילו רבנן, אך עכ"פ הרמ"א עצמו סיים דטוב להחמיר וכ"פ הש"ך שם (סק"ט).

אך הפתרון הוא לעשות היתר עסקא ביניהם שזה עבור דמי התפשרות (כמובן בתנאים שמועילים להיות ע"כ ואכמל"ב).

שאלה ב:

מה הדין באופן שבעל הגמ"ח הנ"ל מוכן להלוות לראובן את רוב הסכום בתנאי שהוא משיג את שאר הסכום מתורמים אחרים?

תשובה:

מבואר בשו"ע (סי' ק"ס סעיף ט"ו) דאסור כיוון דסו"ס יש הנאה למלוה (ט"ז וש"ך שם), אמנם באחרונים (עי' ברי" פ"ו הערה ל"א) דנו באופן שהתנאי הוא לטובת הלוה ולא להנאת המלוה כלל כגון באופן המצוי בגמ"חיים לבני משפחה או גמ"ח צדקה וכדו' דבכה"ג יש להתיר ולפי"ז ה"ה הכא.

שאלה ג:

מה הדין כשבעל הגמ"ח מלוה לראובן בתנאי שיזכיר אותו בציון רביה"ק ויתפלל עליו, ומה הדין ללא תנאי?

תשובה:

אם המלוה התנה עימו - אסור משום דהוי כרבית דברים, ועד כדי כך שבדרכי תשובה (סי' ק"ס ס"ק פ"א) הביא בשם מרבה תורה דיש בזה דררא דאורי', משום דהוי כע"מ שתדבר עלי לשלטון דהוי רבית גמורה ששווה כסף (דמה ההבדל בין שלטון אדם לשלטון שמים), ובפרט בהרבה מקומות שלוקחים ע"ז כסף

ועיין מחנ"א סי' ט' כעין זה.

אך אם לא עשו תנאי ביניהם, אלא הלוה החליט מעצמו להתפלל על המלוה ואפי' שאמר לו שהולך להתפלל עליו אך לא אמרו "על מנת" - מותר (דרכי תשובה שם), והסברא בזה שמעתי ממו"ר הגר"פ וינד שליט"א דבאמת כל אחד חייב להתפלל על כלל ישראל תמיד ומה שמוסיף את המלוה בתפילתו אינו יותר מהחיוב הרגיל, משא"כ כשהתנה הוי רבית בעצם התנאי, אך הרב שליט"א הוסיף וצירף דעת הגר"ז (סעיף ט') דהאסור רבית דברים הוא רק בפניו אך שלא בפניו מותר וה"ה הכא דהוי שלא בפניו. אולם יש להעיר דדעת מוריני ורבינו מרן הגר"י זצ"ל ב"יעי אומר' (ח"ד סי' ט' אות ד') לאסור רבית דברים גם שלא בפניו, אך עכ"פ למעשה מותר ע"פ הסברא הראשונה.

שאלה ד:

נחמן לוח מראובן סכום כסף בארץ ישראל, וסיכמו ביניהם שנחמן יחזיר את ההלוואה ע"י שיקנה באומן מוצר אלקטרוני וכדו' שווה ערך לסכום ההלוואה, אולם בארץ ישראל נמכר המוצר במחיר יקר יותר, האם מותר?

תשובה:

אסור, אפי' שלכאורה הוא החזיר לו את שווי ההלוואה, אך כיון שלמעשה בא"י המוצר שווה יותר הוי רבית, והפתרון הוא (מובא בשו"ע סי' קע"ג סט"ז) שנחמן יקנה שם את המוצר עבור ראובן, ואחריות הדרך בחזור יהיה על ראובן דאז יוצא שכבר פרע את ההלוואה באומן, ומשעת קניה הוא רק שליח של המלוה [ובכה"ג יצטרך לשלם לנחמן שכר טירחה כלשהו שהרי אין סברת גילוי תרעא ומוזלי גבייהו], ואפשר ג"כ שראובן ישלם ללוה תשלום סימלי על קבלת האחריות בחזור, ואז אפשר שהאחריות תהיה על נחמן [וכל זה בתנאי שגם לאחרים היה עושה טובה זו], ודוק היטב בלשון השו"ע ורמ"א ונו"כ בסי' קע"ג סט"ז ובחור"ד שם.

שאלה ה:

האם יש בעיה לקנות כרטיס טיסה מוקדם במחיר זול, וכן לשלם יותר יקר בתשלומים, והאם יש הבדל בין קניה ישירה מחברת התעופה לבין סוכן נסיעות?

תשובה:

איתא בגמ' (ב"מ עב:) ובפוסקים (יור"ד סי' קע"ה) דאסור לשלם מראש על חפץ כלשהו ולקבלו לאחר זמן אף אם אינו מוזיל לו את המחיר עבור זה, והטעם שמא יתייקר החפץ בינתיים והלקוח יקבל את החפץ במחיר הקודם, ונמצא שהלוה (המוכר) מוסיף לו בגלל הלוואתו (ואיסור זה נקרא בשם 'פסיקה' והוא איסור דרבנן כיון דסו"ס הוא דרך מקח וכן לא ודאי יהיה רבית) וחז"ל תקנו ב' התרים עיקריים והם: א. כשיש למוכר (לוה) את החפץ. ב. יצא השער [וישנם עוד התרים אך כאמל"ב].

אך יש שלב נוסף חמור יותר (גמ' סג: וש"ע סי' קע"ג) דאסור לסכם עם המוכר שיבא יותר סחורה או שיבא את המוצר בזמן היקור כיון דניכר יותר הרבית ובוזה מועיל רק היתר דיש לו.

ועתה נבוא לנידון דידן דמשלם בעת שהכרטיס זול ובשעת הטיסה ודאי ששווה יותר: וקודם יש לעיין האם נקרא מכר או שכירות, שהרי קיימ"ל (מתני' סה:) "מרבין על השכר ואין מרבים על המכר" דהיינו שמותר לשכור בית ולשלם בתשלומים, אפי' שיש מחיר למזומן בפחות, משום שבשכירות - המחיר האמיתי הוא בסוף ולכן המחיר הגבוה הוא האמיתי, וכשמשלם במזומן הוא מוזיל לו ומותר, משא"כ במכר שצריך לשלם מיד וההמתנה היא רבית.

וכתבו הראשונים דב' שכירות פועל', צריך להתחיל מיד בעבודתו דאז ליכא שום המתנה כלל (ואין חסרון של פסיקה בזול כדלעיל כיון שמתחיל בעבודתו מיד ולא יכול לחזור בו) וב' שכירות בתים' - פליגי הראשונים האם צריך לגור מיד, ולדינא פסק השו"ע (סי' קע"ו) דבשכירות בתים אי"צ להתחיל מיד ובשכירות פועל צריך.

ונחזור לנידון דידן בכרטיס טיסה, דמצד השכירות של מקום במטוס הוא או כשכירות בתים ומותר ללא שום תנאי או כשכירות כלים ויל"ע, אך מצד שכירות פועל של פעולת הטיסה שהחברה מתחייבת להטיס אותו, יש לאסור דהרי לא מתחיל לעבוד כאן מיד.

וראיתי בפוסקים (עין שבט הלוי ח"ג סי' ק"ו) שכתבו דהדין בפועל שצריך להתחיל מיד הוא משום דיכול לחזור בו, אמנם בקבלן שלא יכול לחזור בו בקבלת קנין כסף (ח"מ סי' של"ג) - מותר.

ועד עתה הבאנו לדון מדין שכירות, אולם כתבו הפוסקים (ברית יהודה פי"ח סי"ה והערה י"ב) וכן ברבית הלכה למעשה פי"ד סל"ב) דכל זה בקבלן שהוא עצמו פועל, אך בחברת 'כח אדם' אי"צ כפועל אלא כמכר, שהחברה מתחייבת להביא את הפעולה והפועלים, וא"כ חזרנו

לאיסור של מכירה בהזולה עבור הקדמת מעות דצריך בזה היתר דיש לו, ולכן יש לדון האם זה נקרא שיש לו את המטוס והפועלים או לא, ואפי' על הצד שנקרא יש לו, יש צד לומר שלא יועיל באופן שפירשו שני מחירים (עם ובלי הקדמת מעות) דס"ל לרמ"א (בס' קע"ג ס"ז) דאסור גם ביש לו (והשו"ע לא הכריע בזה). אך כאן את הדבר מפורש שהרי אין אפשרות להזמין בלי לשלם מראש רק ביוקר.

וראיתי לאחד מהפוסקים שהביא סברא בשם הגר"מ פיינשטיין להחליט בזה, דכיון שמי שקונה ומשלם זמן רב קודם נסיעתו, יש לפניו הרבה סיבות והזדמנויות שאולי יצטרך לבטל את נסיעתו, פחות מאדם שקונה ממש קודם הטיסה שאז יש פחות סיבות לבטל, וא"כ הכרטיס המוקדם שוויו האמיתי הוא בזול יותר, כיון שיש יותר צדדים שיצטרך לבטל, ואין כאן הוזהר כלל.

אך לגבי נידון דידן לא כ"כ שייך סברא זו דהגר"מ זצ"ל מתרי אנפי: א. דלגבי נסיעה לאומן ר"ה, אין זה שכיח בכלל שיבטלו את הנסיעה ולכן אין צד לומר שמוזיל בגלל זה, וכמבואר בסוגיית פרדיסא (בגמ' עג. ובשו"ע סי' קע"ג סעפים ט"ז) דפסיקה בזול מותרת באופן של קלקול דשכית, אך הכא לא שכיח כלל. ב. גם באופן שלא יסע, הרי יצטרך לשלם דמים על ביטול הכרטיס, ולפעמים דמי ההוזהר עצמה הם יותר מדמי ביטול הכרטיס, וא"כ בהכרח שאין ההוזהר מצד אפשרות ביטול הנסיעה שיש כאן.

ובאמת באופן שבכרטיס היקר יש שירות ותנאים יותר טובים, כגון אפשרות ביטול או שינוי שם וכדו', ובכרטיס הזול אין אפשרויות אלו, באופן זה מותר כיון דיש כאן שני מחירים לשני מוצרים שונים.

אולם כתבו הפוסקים (רבית הלכה למעשה פ"ח סי' נ"ג והערה נ"ז) היתר לנידון דידן, באופן שקונים ישירות מחברת התעופה (לא ע"י סוכן נסיעות) דיש לתלות שמה שמוזילים בהקדמת מעות הוא כדי להבטיח את מקומם, ועושים זאת למען הסדר הטוב שזה יהיה זמן התשלום ולא בגלל שהם זקוקים לכסף, והוא כמו ההיתר דהמהרש"ם (סי' ר"ט) דהתיר לשלם דמי רצינות כדי להבטיח את המקח, וכאן כיון שמדובר בהזמנות מכל העולם, החברה סידרה בצורה כזאת שצריך לשלם סכום מלא כדי לבטח את התשלום ואין כאן כלל הקדמה בזול עבור המתנה, אלא רק שזהו זמן התשלום ומותר. [וביותר יש לחזק היתר זה ע"פ דברי הט"ז (בס' קע"ג סי' ק"ב) דטרשא דר"נ מותר כיון שבעצם הוא כמכר גמור, ולכן באופן שאין מוכח שעושים כן משום אגר נטר מותר, וא"כ י"ל ג"כ הכא דבכל מכר כיון שמשלמים בעת קבלת

החפץ, א"כ כשמשלם קודם הוא כהלוואה, אך כאן דבכל אופן משלמים לפני"ז (ולא בזמן הטיסה) א"כ גם כשמשלמים הרבה קודם הוא התשלום כמכר ממש, ולכן כשיש סיבה כלשהי לתלות שאין כאן אגר נטר - מותר (כך שמעתי מגדול אחד).

אך כל הסברא הנ"ל מועילה רק כשקונה מהחברה, אך אם קונה מסוכן נסיעות - אין היתר זה, כיון דאין מנהג בזה לשלם הכל בעת ההזמנה, וכן ברוב הפעמים הסוכן מוזיל בתשלום מראש בשביל שזקוק לכסף כדי לקנות את המקום בטיסה, ועוד דכשמוזין בחברה יש לצדד דשוכר את המטוס עצמו ולא טייס (וכנ"ל) משא"כ כשמוזין אצל סוכן הרי אין לו מטוסים, (וסברות אלו שייכים גם בטיסות צ'טר (טיסות שכר) ודוק').

ויש שכתבו (שם סי' נ"ה ובעוד פוסקי זמנינו) דגם בסוכן יש להתיר באופן שנותנים מחיר זול גם לאלו שלא משלמים מראש או בצ"ק דחוי וכדו', משום דאז מוכח שקביעת המחיר אינה בגלל התשלום מראש [והראיה להיתר זה, משום דלא גרע מסברת ההיתר של רגיל (ק"ס סי' ז) דמותר אפי' בהלוואה דאורייתא], וא"כ הכל תלוי לפי התנאים של חברת סוכנות הנסיעות. וזה היתר יסודי מאוד בכל דיני פסיקה היום, שברוב הפעמים סגירת המחיר לא תלויה בתשלום בפועל, אלא בעצם ההסכם ביניהם בהוצאת חשבונית וכדו' ולא משום הקדמת מעות כלל].

ולפי הנ"ל יצא לנו שאם דורשים דווקא תשלום מראש - צריך שיהיה היתר עיסקא בין הקונה לסוכן נסיעות, ויש לוודא זאת אצל הסוכן אם יש לו היתר כדו' וכדו' שנמצאת בתנאי הקניה (וראו להקפיד שיופיע באישור ההזמנה שנעשה ע"פ הית"ע) שזה יועיל בכל ענין (כמובן בתנאים של הית"ע המבוארים בפוסקים).

ויש להוסיף שכל הנידון הנ"ל הוא באופן שהסוכן מחויב לשלם את כל הסכום או את רובו בתחילה, אך באופן שהסוכן מסכים שישלמו בתחילה רק דמי רצינות, ואילו את עיקר התשלום בסמוך לטיסה, אז מותר גם לשלם את כל התשלום במזומן מראש, כשאין ביניהם הפרש מחיר (ע"פ המהרש"ם סי' ר"ט). ויש לציין דגם שקונה ישירות מחברת התעופה יש עדיין כמה בעיות ברבית [כגון פיצויים, או שעושים הנחה למי שמשאיר את הכסף אצלם וכדו'] ולכן צריך איתם ג"כ הית"ע. והיום כל החברות שייכות לגוים חוץ מאל-על, ישראליר וארקיע שלהם יש ב"ה הית"ע מהודר (כך אמר לנו מו"ר הגר"פ וינד שליט"א וסיפר שפעם הגיע אליו אדם שקיבל רביות מחברת התעופה "אוקראינה ארוסוויט" ושאל אם מותר, והרב בירר מי הבעלים של החברה ושמע שבתחילה

היה של גויים ועבר ליהודי ללא הית"ע, ולפני כמה שנים החברה פשטה רגל, והתקיים בהם מאמר התנא רשב"י "נכסיו מתמוטטין" (כפשוטו).

שאלה ו:

האם מועיל שיש היתר עיסקא עם הסוכן, אבל בפועל משלם עם כרטיס אשראי של חברו

תשובה:

חברת הנסיעות מתנהלת אך ורק מול הקונה בפועל ולא מול משלם האשראי, ולכן מועיל היתר עיסקא עם הסוכן ולא צריך עוד היתר עיסקא בינו לבין משלם האשראי, כיון שאחריות הכסף והתשלומים הוא על הקונה בפועל והעיסקא היא בינו לבין חברת הנסיעות.

שאלה ז:

מאוד מצוי שאנשים באומן לוויים ופורעים אחד מהשני דולרים או גריבנה או שקלים. האם יש בעיה בזה, והאם יש הבדל בין פורע באומן לפורע בארץ ישראל, מה הכללים בנושא זה?

תשובה:

נקדים באופן כללי, דבגמ' מבואר שיש 'טיבעה' ויש 'פירי', 'טיבעה' הוא מטבע שאיתו קונים במקום ההוא והוא חריף ויוצא בהוצאה, אך 'פירי' הוא מוצר שקונים אותו וזה משתנה לפי כל מקום ומדינה, למשל בארץ ישראל השקל הוא הטיבעה ודולרים הם פירי (כיון שהיום אף אחד לא משלם בדולרים אלא קונים אותם).

ההלואה היחידה שמותרת ללא שום תנאי, היא טיבעה בעד טיבעה (ללא הוספה כמובן), אך פירי בעד פירי אפי' באותו כמות בדיוק - יש איסור דרבנן של סאה בסאה (חז"ל חששו שמא יתייקר המוצר ויהיה ניכר ההוספה), וכן לשלם בכסף ולקבל פירי לאחר זמן - יש איסור דרבנן של פסיקה (חז"ל חששו שמא יעלה המחיר, ושומר לו את מחיר הזול בגלל הקדמת מעות) וכן להביא פירי (מוצר) ולשלם יותר כסף לאחר זמן, הוי ג"כ איסור דרבנן של טרשא (דמשלם יותר בגלל האחסור). ולכל אחד מאיסורים אלו, יש היתרים שונים ויש בזה פרטים רבים.

ונביא בקצרה ממש את ההיתרים לכל דבר מהנ"ל ואנכמ"ל בפרטי הדינים בזה:

סב"ס - א. יש לו ללוה אפי' קצת מהסחורה. ב. יצא השער בשוק. ג. קביעת החוב בכסף לפי שווי החפץ. ד. החפץ הוא דבר מועט (וזה מותר גם לבני ספרד כמובא בבא"ח ובהליכו"ע).

פסיקה - א. יש לו ללוה את כל הסחורה. ב. יצא השער בשוק. ג. אין שומתו של החפץ ידועה (ובמפרש ב' מחירים אסור בכל אלו) ובכל האופנים מותר רק בלשון מכירה.

טרשא - א. כשאינו מפרש ב' מחירים ואין לחפץ מחיר קבוע. ב. כשאין מעלהו הרבה (פחות 200 אחוז). וצריך את ב' היתרים אלו יחד.

ונחזור לנידון דידן דבאומן יש כמה סוגי מטבעות וצריך להגדיר כל אחד מהו:

שקלים ודולרים - מסתבר שבכל ימות השנה הם כ'פירי' משום שאין הרגילות לקנות בעיר אומן עם שקלים או דולרים ואין זה מטבע המקומי גם באזור הציון, אולם בימי ר"ה יש יותר צד לומר דהוי כטיבעה, כיון שיש קבוצה גדולה באזור הציון שכולם יחד משתמשים בשקלים ודולרים כטיבעה, וגם יותר מצוי שקונים שם בימים אלו בחנויות בשקלים ודולרים [למשל, אדם שמקבל באומן 100 ₪ הוא מסתכל ע"ז ככסף נזיל, ולא רק לפי מה ששווה שם בדולרים או בגריבנות]. אך מאידך יש לצדד ולומר דס"ס בכל הרחובות באומן זה פירי גמור, ומה מועיל שבכמה רחובות אפשר לקנות בזה. וביותר נראה לומר - דכל החנויות באזור הציון שמקבלים שקלים או דולרים, הם לא מקבלים לפי השווי של השקל אלא לפי הגריבנה (או הדולר) וזה המציאות ג"כ, שהמחיר בשקלים (או דולרים) הוא תמיד יצא יותר יקר (כגון 4 ₪ לדולר וכדו') וזה מוכיח שהם עושים כך בגלל ששווה להם לפרוט לקונה, ובעצם כל החנויות הם חלפני כספים שמרויחים מזה, וא"כ מוכח שגם באזור הציון מסתכלים על השווי של השקל והדולר והוי כפירי ולא כטיבעה.

ודיברנו בזה עם כמה מגדולי הפוסקים בדור (ומהם הנמצאים גם באומן) ורובם הכריעו דהוי פירי והסכימו לסברות הנ"ל, אך מיעוט מהם פסקו דהוי כטיבעה, ולכן צריך להחמיר

בזה, ולהצריך היתרים הנ"ל לכל אופן בפנ"ע. אולם גריבנות פשוט דהוי כטיבעה ואין שום בעיה של סב"ס.

ולפי"ז נסכם בקצרה את הדינים העולים:

א' - מלוה לחבירו באומן 100 ₪ והלוה פורע באומן בשקלים או דולרים או גריבנות, ומה הדין שפורע בא"י?

תשובה - כשפורע בש"ח מותר אם יש ללוה מעט בשעת הלואה, וצריך שיהיה לו במקום שהוא פירי (ולא בישראל). פורע בגריבנות מותר כשער שעת ההלואה, ופורע בדולרים מותר רק בלשון מכירה ויש לו הכל, ואם פורע בא"י בדולרים, הדין שווה ובשקלים יש להקל בדיעבד אם לא היה לו בשעת ההלואה.

ב' - מלוה לחבירו באומן 100 גריבנה והלוה פורע באומן בשקלים או דולרים או גריבנות, ומה הדין שפורע בא"י?

תשובה - גריבנא מותר, ולפרוע בשקלים או דולרים כשער שעת פרעון מותר, וכשער שעת ההלואה מותר רק אם דברו בלשון מכר והיה לו הכל, ואין חילוק במקום הפרעון.

ג' - מלוה לחבירו באומן 100 דולר והלוה פורע באומן בשקלים או דולרים או גריבנות, ומה הדין שפורע בא"י?

תשובה - ע"מ לפרוע בדולר מותר כשיש לו מעט, ע"מ לפרוע שקלים באומן כשעת פרעון סגי ביש לו מעט, וכשעת ההלואה בעינן יש לו הכל ושידברו בלשון מכירה, וה"ה אם הפרעון בא"י, וע"מ לפרוע גריבנות מותר.

ויש לדון עוד מה הדין כשההלואה היתה במטוס, האם הפירי והטיבעה הם לפי ארץ ישראל או אומן או מקום אחר. ויש כמה אפשרויות: א. תלוי מאיפה המטוס מגיע. ב. תלוי להיכן המטוס נוסע. ג. תלוי מי הם הנוסעים במטוס. ד. תלוי מעל איזו מדינה נמצא המטוס בשעת ההלואה. ה. תלוי לאיזו מדינה שייכת החברה של המטוס.

תשובה - שמעתי ממו"ר הגר"פ וינד שליט"א שהכריע דתלוי איזה מדינה היא הבעה"ב על המטוס, למשל במטוס אל-על, הדולר יהיה פירי והשקל טיבעה, כיון דסו"ס כל העסקאות שם [וכן אם אדם עושה משהו פלילי וכדו'] הכל ע"פ חוקי מדינה זו.

יש להבהיר דבכל השאלות כאן, עדיין יש פרטי פרטים שעלולים להשתנות בכל מקרה לגופו, ולכן ראוי לשאול בכל מקרה לגופו.

